

Eera Ojamaa, Uranturkaja, Fossan Suomalaisen yhteis-
koulun perustamisesta 100 vuotta. Fosse 1998. 237 sivua.

Eera Ojamaa sai Fossan Suomalaisen yhteiskoulun historiasta herkullisen tutkimuskohteen. Koulu aloitti toimintansa 1.9.1899 Helmi-
kunnan Manifestin julkaisemismuuna, jolloin herättäen tajuamaan sivistyksen merkitys eräänä maan sisäisen itenäisyyden väli-
neenä. Sivistyskulttuuri koki niin julkis kuin
tyttöjen. Yhteiskoulu tuli tärkeä väylä
monipuoliteuvan yhteiskunnan tehneen
myös tytöille. Fossan yhteiskoulu / yhteiskoulu
Linnikelan koulun on hyvä esimerkki yläpis-
toon jalkavaan koulun ^{vähittäisesti} kehityksestä kolmen sulu-
polven aikana koulumaitta järjestelmällä
uuteen aikaan, jolloin koulun on hallinnol-
lisesti itenäiset laitot, jota ylemmät instanssit
eivät enää valvo eivät opitaat enää ole si-
dotut luokkayhteisöön. Opetus on luokkaton,
oppilaitten välillä. Luokan voi seosella
lyhyemmäksi tai pitemmäksi ajan ja ylioppilas-
luokan ajan kohdankin voi valita tarjolla
oleville mahdollisuuksille.

Fossan Suomalainen yhteiskoulu on
syytä onnitella siitä, että se sai kirjailijak-
seen jeeeri Eera Ojamaa. Hän on taitava
tutkija, jolla on takanaan laaja kirjallisuus-
riallinen tausta, lähinnä seuranhistoriall.
Hän tuntee kovan tunti tutkimuksessa esitellään
ajan, joten hänellä on hyvä tausta koulullisista
ilmiöiden arvioimiseen. Hän on ilme toiminnat

Oriveden yhteiskunnan rehtorina ja tuen-
kouluun sisällyttäen. Niinpä hän hallitsee koulu-
kerran lähteet ja osaa tulkita niitä. Hän on itse
Forssan yhteiskunnan oppilas, se on lisäänyt hänen
kiinnostustaan kirjoihin. Hän kuvaa ilmiöitä aistillisesti,
historian tutkijana, mutta samalla lämpimällä ja
huuemoisella silmäkuvauksella.

Yhteiskouluun aikaiset lähteet antavat yhti-
tyiskokhtaisen ja värikkään kuvan koulusta. Tämän
neuvoston ensimmäisellä kolmannella ^{Pöytä-} ~~Pöytä-~~
kirjalla ja muistikertomukset kertovat pienestäkin
epäilykohdasta (rangaistukset, haukiennat). Sitte siir-
rytään aistillisempaan ja kevyempään mutta myös
ylimalkaisempaan kuvailutapaan. Nykyiset fiktio-
kirjat puuttuvat entisajalle ominainen elämänmakeus.
Tässä sen kuvaus tervan henkilökohtaiset koke-
mukset tapahtumista, vaikka hän ei kerrokaan
minä-muodossa.

Tervan tyylit on hionut selkään aistilli-
selä. Hänen tekijänsä on helppo lukea. Hän elävöi-
tää herronten rakkautta lainauksilla. Näin hän saa
esille esim. eräiden rehtorien luonteenomaisia piirteitä:
Tervan ylioppilasaimeen kirjoittajan näkemys koulun
perinteistä, s. 197, kuva samalla myös Tervan suhdetta
kouluun. Lainauksen rinnalla on kehitetty tärke-
oisuus aikakauden oireiden havainnollit-
misesta. Kuvia on sopivasti ja ne kertovat jotakin.
Jos on koulun muuttanut (oppilashuone s. 51 ja 193)
näm myös opettajainhuone s. 85 ja 192.)

Kirjan avulla on helppo seurata koulu-
laitoksen kehitystä erilaisten näkökantojen kautta.

Meina kiinnosti naisopettajien asema ja palkkaus. Alkuvaiheissa ero nais- ja miesopettajien palkkauksessa oli tuntava. Tärkeät naiset olivat suomalaisien jatko-opiston kavalteji, kuten ällikin kuvolan yhteiskoulussa. Suomessa opettajien peruspalkka oli 26 viikkotuntia 1800 mk, mutta maisterimies sai vastaavasti työtä 3000-5000 mk. Palkkataso muuttui ajan myötä, mutta sula-puoli- tai tulkinto-^{neoli}rolo (joihin puryntä). Bern tulkinnon mukaan ^{yhteiskoulun} yhteiskoulujen opettajien keskeinen naismitaisuus johtui jousi kato. Yhteiskoulujen opettajien epävarmuus asema sai nimenomaan miehet etuistymään turvateempien valtionkoulujen lehtoraatteihin, joihin madittiin maisterintutkinto.

kerjasto voi seerato esim. kouluarvosteluun ja tulkintojärjestelmien kehitystä. Tämä arvola voi selittää, millä tavalla jaksot oli ylioppilaille vaikeaa autonomiaan ajan lopulla. En muista muualta lukeneeni näin havainnollista kuvaa tällä sivityselämän puolesta aivan konkreettiseen tilanteeseen, siis suomalaisen ylioppilasteen sovellettuna.

Kiinnostana oli myös lukea venäläistämispurhionmykseti kouluun arulla. Venäjä opiskelua todisesti tehostettiin. Olipa keväällä 1917 suuren telttu keskihineen jäätö-todistuksen saamisen ehdoksi tulkinta venäjän kielen Venäjän historiassa ja maantiedossa, mutta maalliseen vallan kumoukseen juykkäisi onneksi pois tämä uudestutuksen. Tämän ratkaisunakin tundeeksi

sitten kansallinen liike suomalaisen oppi-
kouluun ja aiheutti puolestaan päänsisäisellä rehellisellä

kirjeellä vi seurala yhteiskuntluokkien avautu-
mist oppikouluvirustapulle. Alkuvuokseis koulun
oli vähän virkamiehes lapsia, heidät läheettiin ruot-
selaisten kouluisiin, mutta myös työmiesien lap-
sia oli vähän. Sodan jälkeen tilanne muuttui. Kou-
lutus kiinnosti ^{yhteiskunta} kaikkia yhteiskuntaluokkia. Oppilas-
tulvamuodot olivat edessä, mutta sitten taas koulun
oppilasmäärät olivat väheli: ikäluokat piene-
nevät, tehollalla ammattikouluksella alkaa koulu-
tella etenkin naisia eikä ylioppilastutkinto arvokkaan
päätyä yliopistoon ilman muuta.

Teinikunnan historiallin on orosa leikkensa, ja
yleensäkin vapauttaminen harraste toimint koulun
piirissä. Nyt sitä ei enää ole. Tulkotteiden ohjaajan
työ päättyi siihen, että määrärahoj koulun kerho-
toimintaa ei enää ole. Ehd. se, että koululaisten
harraste toiminta ohjallein siväälämpöön väli,
oli jäännös sääty yhteiskunta.

Kurinspidossa ja rangaistuksissa tapahtuu
myös muutoksia. Arestit ovat jo historiallis puhe-
ruutakkaan karsiveristä. Minun omassa koulu-
aikanaani jälkimoraaliksi käytettiin vel. lyhyessä.

Toivan kirjuri on virkistais rellui menun-
hin mermeisytyteeni.

10. 1. 1999

Eira Paunu
Teologian tohtori
Professori